

Aleksandra Bolejko

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wydział Ekonomii Zarządzania i Turystyki
Katedra Ekonomii i Polityki Ekonomicznej
aleksandra.bolejko@ue.wroc.pl

ROZWARSTWIENIE DOCHODOWE W KRAJACH WYSOKO ROZWINIĘTYCH

Streszczenie: Celem artykułu jest analiza poziomu współczynnika Giniego przed i po uwzględnieniu podatków oraz transferów, a także analiza wpływu podatków oraz transferów na poziom rozwarstwienia dochodowego w wybranych krajach OECD. Redystrybucja dochodów w analizowanych krajach w niejednakowym stopniu niweluje nierówności społeczne. Rozwarstwienie dochodowe w największym stopniu zostało zredukowane poprzez podatki i transfery socjalne w Irlandii, Finlandii i Belgii, zaś w najmniejszym stopniu w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Islandii i Holandii. Od regulacji, przyjętych przepisów, polityki, a także charakteru systemu gospodarczego poszczególnego państwa zależy, czy rozwarstwienie dochodowe będzie niwelowane silniej czy słabiej.

Słowa kluczowe: nierówności dochodowe, podatki, transfery socjalne, redystrybucja dochodów, współczynnik Giniego.

Wprowadzenie

Nierówności istniały od początku dziejów, jednakże pod koniec XX w. tempo, z jakim rozwarstwienie dochodowe zaczęło narastać, nabrało niepokojącego charakteru. Podział dobrobytu na świecie, jak i w poszczególnych państwach jest asymetryczny. Ponadto istniejące rozwarstwienie dochodowe systematycznie poszerza swoją skalę oraz głębokość. Na przełomie ostatnich dziesięcioleci zauważalne jest bowiem zjawisko wzrostu nierówności. Współcześnie pojęcie „nierówności ekonomicznych” najczęściej odnosi się do nierówności w rozkładzie dochodów, wydatków bądź płac. Z kolei nierówności dochodowe odnoszą się bezpośrednio do dysproporcji w rozkładzie dochodów.

Powstające wielkie nierówności dochodowe niosą za sobą powiększenie sfery biedy, której dalszy wzrost został uznany za jedno z głównych niebezpieczeństw dla przyszłości świata¹. Najnowszy raport UNICEF, poświęcony nierównościom i ubóstwu dzieci, wskazuje, że nierówności w znacznym stopniu wpływają nie tylko na obecne życie najmłodszych, ale również na ich szanse oraz możliwości w przyszłości. W związku z tym tak bardzo niepokojące jest pogłębianie się nierówności w krajach wysoko rozwiniętych.

Niniejszy artykuł ma na celu ocenę poziomu rozwarstwienia dochodowego w wybranych krajach OECD przy użyciu współczynnika Giniego. Tak postawionemu celowi przyporządkowany został problem badawczy: czy w badanych krajach państwo wpływa na redukcję rozwarstwienia poprzez podatki i transfery socjalne?

W pracy zastosowana została procedura diagnostyczna rozwarstwienia dochodowego w wybranych krajach wysoko rozwiniętych, należących do OECD. Kraje wybrane do analizy musiały spełniać dwa warunki: (1) musiały być to kraje wysoko rozwinięte i (2) musiała być dostępna pełna informacja na temat współczynnika Giniego, mierzącego nierówności dochodowe przed i po uwzględnieniu opodatkowania oraz transferów socjalnych. Dla porównania do analizy została włączona także Polska. Przeprowadzona analiza miała charakter opisowy oraz stanowi wstęp do pełniejszego opracowania złożonej tematyki nierówności dochodowych w ekonomii.

1. Rola państwa w przeciwdziałaniu nierównościom dochodowym

Współcześnie istotną rolą państwa powinno być przeciwdziałanie skutkom ostrego pogłębiania się nierówności dochodowych. W tym celu podporządkowano politykę społeczną, której zadaniem powinno być zapewnianie wzrostu dochodów oraz poziomu życia obywateli przy jednoczesnej, względnej równowadze makroekonomicznej. Mechanizm rynkowy charakteryzuje się nierównomiernym, pierwotnym podziałem dochodu, z tej przyczyny państwo dokłada starań, aby wtórny podział był bardziej sprawiedliwy [Nagaj, 2013, s. 248]. Sposobu na polepszenie poziomu życia społeczeństwa, szuka m.in. ekonomia dobrobytu, której zwolennicy zalecają, w sytuacji znacznego rozwarstwienia dochodowego, wspieranie transferami społecznymi przez państwo osób znajdujących się na najniższym szczeblu drabiny społecznej.

¹ UNICEF, w swoim najnowszym alarmuje: 30 mln dzieci w 35 krajach OECD żyje w ubóstwie, a ponad 13 mln dzieci w Unii Europejskiej nie ma dostępu do podstawowych dóbr, niezbędnych do ich prawidłowego rozwoju.

W XX w. J. Rawls wyszedł z założenia, że wszelkie społeczne wartości, takie jak: wolność, możliwości, dochód oraz bogactwo, powinny być rozdzielone równo, chyba że nierówna dystrybucja z wyżej wymienionych wartości jest korzystna dla wszystkich obywateli. Mając to na uwadze, państwo powinno stwarzać takie systemy podatkowe, które umożliwiają polepszenie warunków osób najbiedniejszych. Według Rawlsa państwo powinno wobec tego skonstruować taki system podatkowy oraz politykę socjalną, aby maksymalizować dobrobyt osób najmniej uprzywilejowanych [Rawls, 1994, s. 87-89]. Alternatywną koncepcję przedstawił R. Nozick, który w wydanej w 1974 r. książce *Anarchia, państwo i utopia* krytykuje model sprawiedliwości redystrybucyjnej. Jego koncepcja równości zakłada, że jednostka nie powinna być podporządkowana nikomu z mocy prawa oraz natury. Nie zakłada on równego stanu końcowego, jedynie ogranicza się do zagwarantowania każdemu jednakowych praw [Nozick, 2010, s. 273].

Autor niniejszego artykułu przychylił się do poglądów J. Rawlsa ze względu na to, że poszerzenie zainteresowania bezpieczeństwa państwa o obszar bezpieczeństwa społecznego wynika z roli współczesnego państwa demokratycznego, którego obowiązkiem jest troska o obywateli niezależnie od ich statusu materialnego, aby mogli oni w sposób realny uczestniczyć w życiu społecznym. Jedną z metod na zmniejszenie poziomu rozwarstwienia dochodowego jest redystrybucja dochodów, czyli przeniesienie dochodów z jednej grupy społecznej (z reguły bogatszej) na drugą (mniej uprzywilejowaną). W tym celu wykorzystuje się opodatkowanie oraz transfery socjalne.

2. Metodyka badania

Jedną z najważniejszych i powszechnie stosowanych miar rozwarstwienia dochodowego jest współczynnik Giniego, nazywany także wskaźnikiem nierówności społecznej. Jest to klasyczna miara koncentracji rozkładu danego zjawiska, stworzona przez włoskiego statystyka i demografa C. Giniego. Współczynnik ten najczęściej jest stosowany do liczbowego wyrażania nierównomiernego rozkładu dochodu. Przyjmuje on wartości z zakresu od 0 do 1, gdzie wyższa wartość wskaźnika oznacza większą skalę rozwarstwienia dochodowego [Panek, 2008, s. 12].

Współczynnik Giniego w praktyce kształtuje się w przedziale od ok. 0,2 do ok. 0,7. W celu oceny poziomu rozwarstwienia dochodowego w poszczególnych krajach należy dokonać porównania danej wartości współczynnika Giniego z wartościami dla innych krajów albo odnieść ją dla poszczególnego kraju do poziomu uzyskanego w przeszłości [Kurowska, 2011, s. 2]. Dla krajów OECD

w 2013 r. współczynnik Giniego mieścił się w zakresie od 0,24 do 0,47 [www 3]. Natomiast kraje Ameryki Południowej czy kraje afrykańskie charakteryzują się wysokimi wartościami współczynnika Giniego, które sięgają do wartości 0,7 [Żuk, 2010, s. 225]. Najniższy poziom rozwarstwienia dochodowego to domena wysoko rozwiniętych krajów świata z innowacyjnymi gospodarkami (większość krajów skandynawskich) [Jarosz, 2010, s. 204].

Ze względu na to, że współczynnik Giniego wyliczany jest na podstawie rozkładu dochodów, istotne jest, czy wykorzystuje się dochody przed czy po opodatkowaniu i transferach socjalnych. Różnica w poziomie wartości tych współczynników potrafi być wykorzystywana przez polityków przy próbach manipulowania opinii publicznej [Sowell, 2008, s. 182]. W niniejszym artykule różnice te zostaną szczegółowo przeanalizowane i przedstawione dla poszczególnych krajów wysoko rozwiniętych.

Do analizy wpływu podatków oraz transferów na poziom rozwarstwienia dochodowego w wybranych krajach OECD wykorzystane zostaną ponadto niżej wymienione wskaźniki, które oparte są na współczynniku Giniego [Zwiech, 2013, s. 92-93]:

1. **Wskaźnik zróżnicowania współczynników Giniego Z_{GC}** – przedstawiający różnice w poziomie wysokości współczynników Giniego przed oraz po uwzględnieniu podatków i transferów socjalnych. Wyrażany jest on wzorem:

$$Z_{GC} = GC_B - GC_A,$$

gdzie: GC_B to współczynnik Giniego przed uwzględnieniem podatków i transferów socjalnych, a GC_A to współczynnik Giniego po uwzględnieniu podatków i transferów socjalnych. Wskaźnik Z_{GC} pokazuje wartość, o jaką GC_B obniżony został w wyniku zastosowania opodatkowania oraz transferów socjalnych. Przyjmuje on wartości w przedziale [0,1].

2. **Wskaźnik relacji współczynników Giniego R_{GC}** – przedstawia procentową różnicę pomiędzy współczynnikiem Giniego przed oraz po uwzględnieniu podatków i transferów socjalnych. Wyrażany jest wzorem:

$$R_{GC} = (GC_B - GC_A) / GC_B \times 100,$$

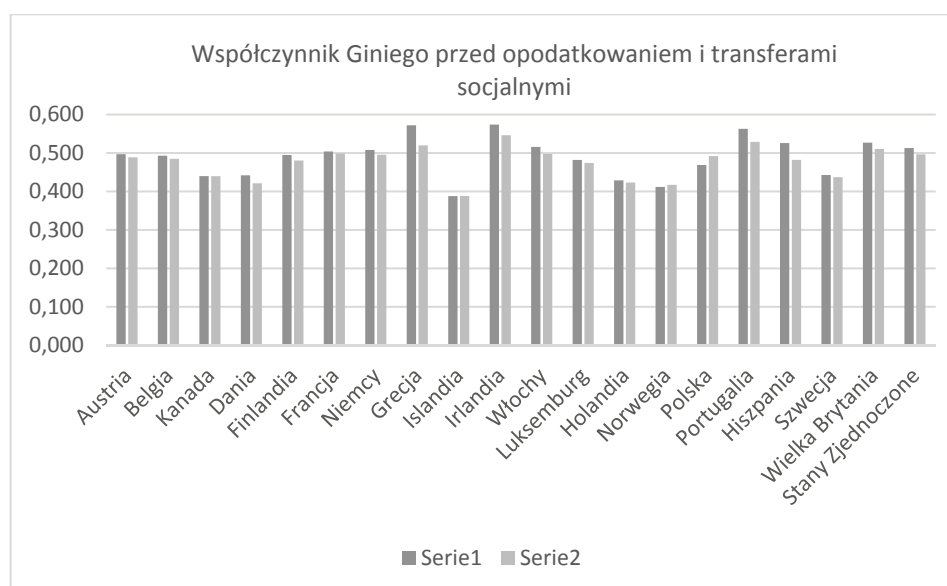
gdzie: GC_B to współczynnik Giniego przed uwzględnieniem podatków i transferów socjalnych, a GC_A to współczynnik Giniego po uwzględnieniu podatków i transferów socjalnych. Wskaźnik R_{GC} pokazuje wartość, o ile procent GC_B obniżony został w wyniku zastosowania opodatkowania oraz transferów socjalnych. Przyjmuje on wartości od 0% do 100%.

Indeks Giniego jest obliczany przez wiele instytucji na podstawie różnych dostępnych danych statystycznych, a więc mogą pojawić się różnice między obliczeniami takich instytucji międzynarodowych jak np. Bank Światowy i ONZ.

W niniejszym artykule do badania wykorzystano dane empiryczne z bazy Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju oraz Luksemburskiego Badania ds. Dochodów (stan na 5 września 2016 r.). Badany okres obejmuje lata 2008-2013.

3. Analiza poziomu współczynnika Giniego przed uwzględnieniem podatków oraz transferów w poszczególnych krajach OECD

Na rysunku 1 przedstawiony został poziom rozwarstwienia dochodowego przed uwzględnieniem podatków i transferów, zilustrowany za pomocą współczynnika Giniego w wybranych krajach OECD. Prawa kolumna przedstawia średnie wartości na lata 2008-2013. Natomiast lewa kolumna prezentuje wartość na 2013 r.

Rys. 1. Współczynnik Giniego przed uwzględnieniem podatków i transferów socjalnych w wybranych państwach OECD

Źródło: [www 1; www 2].

Współczynnik Giniego przed uwzględnieniem podatków oraz transferów w 2013 r. kształtował się w wybranych krajach OECD na poziomie od 0,388 w Islandii do 0,574 w Irlandii. Oznacza to, że nierówności dochodowe w Irlandii były o 47,9 % (o 0,186) większe niż w Islandii. Niskie wartości w 2013 r. odnotowano również w Norwegii (0,412) oraz Holandii (0,429). Najwyższe natomiast, oprócz w Irlandii, odnotowane zostały w Grecji (0,572) oraz Portugalii (0,563).

Natomiast średnie wartości współczynnika Giniego z lat 2008-2013 kształtowały się w analizowanych krajach na poziomie od 0,389 w Islandii do 0,546 w Irlandii. Niskie wartości współczynnika Giniego w tym okresie odnotowano także w Norwegii (0,417), Danii (0,421) oraz Holandii (0,423). Z kolei najwyższe, przekraczające 0,5, oprócz w Irlandii, odnotowane zostały w Portugalii (0,529), Grecji (0,520) i Wielkiej Brytanii (0,511).

Rozwarstwienie dochodowe można również rozpatrywać dla analizowanych krajów OECD w ujęciu czasowym. W tabeli 1 zaprezentowano kierunek zmian współczynnika Giniego przed uwzględnieniem podatków oraz transferów, obejmujący okres 2008-2013.

Tabela 1. Zmiany współczynnika Giniego przed uwzględnieniem podatków oraz transferów w latach 2008-2013

Kraj	Lata					
	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2008/2013
Austria	0,014	-0,009	0,000	-0,002	0,001	0,004
Belgia	0,007	0,004	0,004	0,000	0,006	0,021
Kanada	0,006	0,003	-0,009	0,000	0,002	0,002
Dania	0,003	0,021	0,002	0,005	0,006	0,037
Finlandia	0,008	0,008	-0,002	0,003	0,009	0,026
Francja	0,010	0,012	0,007	0,006	-0,014	0,021
Niemcy	-0,001	-0,001	0,014	-0,005	0,007	0,014
Grecja	0,003	0,020	0,027	0,016	0,001	0,067
Islandia	-0,003	0,015	0,007	-0,007	-0,011	0,001
Irlandia	0,042	-0,001	-0,011	0,013	-0,007	0,036
Włochy	0,005	0,011	0,002	0,005	0,002	0,025
Luksemburg	-0,006	-0,011	0,013	0,019	-0,019	-0,004
Holandia	0,000	0,004	0,000	0,003	0,005	0,012
Norwegia	0,007	-0,009	0,001	0,001	0,002	0,002
Polska	-0,006	0,002	-0,005	0,001	0,000	-0,008
Portugalia	-0,007	0,005	0,015	0,005	0,018	0,036
Hiszpania	0,023	0,019	0,000	0,005	0,015	0,062
Szwecja	0,018	-0,003	-0,006	-0,004	0,012	0,017
Wielka Brytania	0,011	0,004	0,001	0,000	0,003	0,019
Stany Zjednoczone	0,013	0,000	0,009	-0,002	0,007	0,027

Źródło: [www 1; www 2].

Analizując po kolei każdy badany rok, warto zauważyć, że generalnie współczynnik Giniego w większości analizowanych krajów rósł. W przypadku lat 2008/2009, 2010/2011 i 2011/2012 w 15 państwach poziom nierówności wzrósł, a zmalał w 5. W latach 2009/2010 wzrósł w 14 państwach, a zmalał w 6, a w 2012/2013 wzrósł w 16, a zmalał w 4. Ponadto zauważyć należy, że Dania, Grecja i Włochy są jedynymi krajami, w których współczynnik Giniego przed uwzględnieniem opodatkowania i transferów powiększał się w każdym badanym okresie.

Rys. 2. Zmiany współczynnika Giniego przed opodatkowaniem i transferami na przestrzeni lat 2008-2013

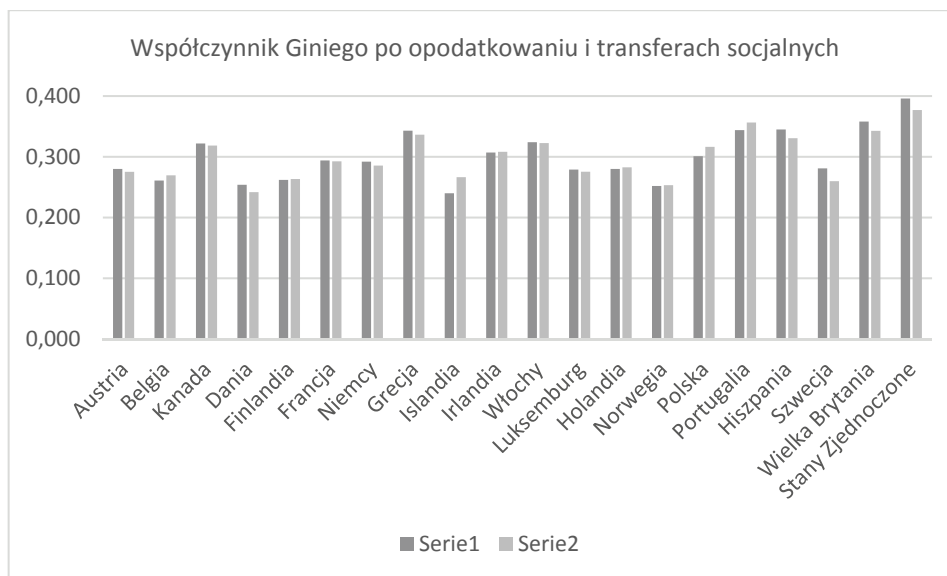
Źródło: [www 1; www 2].

Na podstawie powyższych danych na przestrzeni lat 2008-2013 zarysowuje się trend wzrostu rozwarstwienia dochodowego. W każdym analizowanym kraju OECD współczynnik Giniego przed opodatkowaniem oraz transferami w tym okresie powiększył się, jedynie zmalał on w Polsce (-0,008) i Luksemburgu (-0,004). W największym stopniu wzrósł w Grecji (o 0,067) oraz Hiszpanii (o 0,062).

4. Analiza poziomu współczynnika Giniego po uwzględnieniu podatków oraz transferów w poszczególnych krajach OECD

Współczynnik Giniego ulega znacznej zmianie dla dochodów po opodatkowaniu i transferach socjalnych. Na poniższym rys. 3 przedstawiony został poziom rozwarstwienia dochodowego po uwzględnieniu podatków oraz transfe-

rów w wybranych do analizy krajach OECD. Prawa kolumna przedstawia średnie wartości na lata 2008-2013. Natomiast lewa kolumna prezentuje wartość na 2013 r.

Rys. 3. Współczynnik Giniego po uwzględnieniu podatków i transferów socjalnych w wybranych państwach OECD

Źródło: [www 1; www 2].

W tym przypadku, w 2013 r. współczynnik Giniego kształtował się na poziomie od 0,240 w Islandii do 0,396 w Stanach Zjednoczonych. Oznacza to, że nierówności dochodowe po uwzględnieniu podatków oraz transferów w Stanach Zjednoczonych były o 65% (o 0,156) większe niż w Islandii. Niskie wartości współczynnika Giniego odnotowano także w Norwegii (0,252) i Danii (0,254), zaś wysokie oprócz Stanów Zjednoczonych także w Wielkiej Brytanii (0,358), Hiszpanii (0,345), Portugalii (0,344) oraz Grecji (0,343).

Natomiast średnie wartości współczynnika Giniego z lat 2008-2013 kształtowały się na poziomie od 0,242 w Danii do 0,377 w Stanach Zjednoczonych. Niskie wartości współczynnika Giniego po uwzględnieniu opodatkowania i transferów odnotowano także w Norwegii (0,253), Szwecji (0,260) i Finlandii (0,263). Najwyższe wartości odnotowane zostały także w Portugalii (0,356) oraz Wielkiej Brytanii (0,343).

Rozwarstwienie dochodowe można również rozpatrywać dla analizowanych krajów OECD w ujęciu czasowym. W tabeli 2 zaprezentowano kierunek

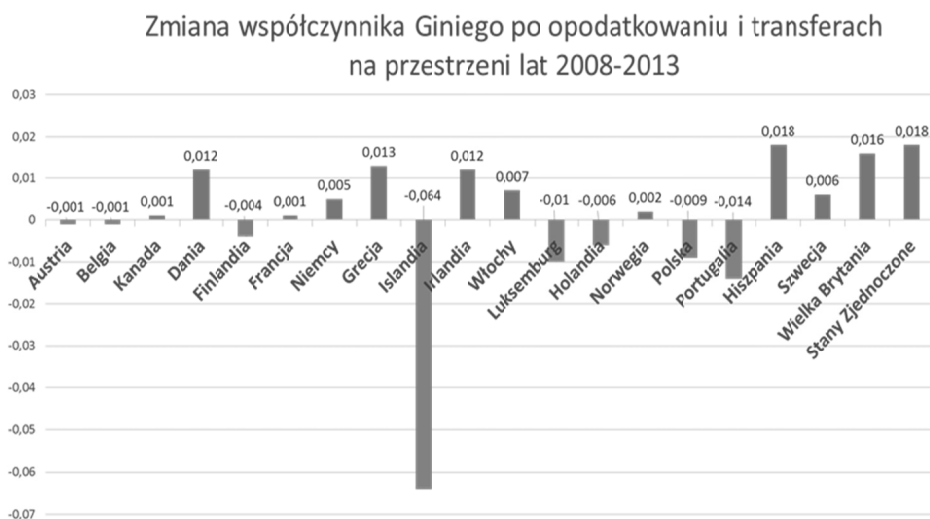
zmian współczynnika Giniego po uwzględnieniu podatków oraz transferów obejmujący okres 2008-2013.

Tabela 2. Zmiany współczynnika Giniego po uwzględnieniu podatków oraz transferów w latach 2008-2013

Kraj	Lata					
	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2008/2013
Austria	0,008	-0,009	0,002	-0,006	0,004	-0,001
Belgia	0,007	-0,005	0,002	-0,004	-0,001	-0,001
Kanada	-0,001	-0,001	-0,003	0,005	0,001	0,001
Dania	-0,004	0,014	0,001	-0,004	0,005	0,012
Finlandia	-0,006	0,005	0,000	-0,004	0,001	-0,004
Francja	0,000	0,010	0,006	-0,001	-0,014	0,001
Niemcy	0,001	-0,002	0,007	-0,004	0,003	0,005
Grecja	0,001	0,006	-0,002	0,005	0,003	0,013
Islandia	-0,038	-0,021	0,005	0,002	-0,012	-0,064
Irlandia	0,017	-0,014	0,002	0,002	0,005	0,012
Włochy	-0,002	0,006	0,005	0,003	-0,005	0,007
Luksemburg	-0,012	-0,007	0,006	0,022	-0,019	-0,010
Holandia	-0,003	0,000	0,000	-0,005	0,002	-0,006
Norwegia	-0,005	0,004	0,001	0,003	-0,001	0,002
Polska	-0,004	0,001	-0,004	-0,003	0,001	-0,009
Portugalia	-0,017	0,004	-0,004	0,000	0,003	-0,014
Hiszpania	0,006	0,006	0,001	-0,006	0,011	0,018
Szwecja	-0,006	0,000	0,004	0,001	0,007	0,006
Wielka Brytania	0,003	-0,004	0,013	-0,003	0,007	0,016
Stany Zjednoczone	0,001	0,001	0,008	0,002	0,006	0,018

Źródło: [www 1; www 2].

Analizując po kolei każdy badany rok, warto zauważyć, że poziom współczynnika Giniego w analizowanych krajach OECD charakteryzuje się brakiem tendencji. W przypadku lat 2008/2009 w 9 państwach poziom nierówności wzrósł, a zmalał w 11. W latach 2009/2010 wzrósł w 12 państwach, a zmalał w 8, a w 2010/2011 wzrósł w 16, a zmalał tylko w 4. Z kolei w okresie 2011/2012 poziom nierówności zmalał w połowie analizowanych krajów, a rok później tylko w 6. Ponadto, zauważyć należy, że Stany Zjednoczone są jedynym krajem, w którym współczynnik Giniego po uwzględnieniu opodatkowania oraz transferów powiększał się w każdym badanym okresie.

Rys. 4. Zmiana współczynnika Giniego po opodatkowaniu i transferach na przestrzeni lat 2008-2013

Źródło: [www 1; www 2].

Na podstawie powyższych danych na przestrzeni lat 2008-2013 w 12 krajach poziom rozwarstwienia dochodowego po opodatkowaniu oraz transferach socjalnych wzrósł, zaś zmalał w 8. W największym stopniu wzrósł w Stanach Zjednoczonych (o 0,018), Hiszpanii (o 0,018) i Wielkiej Brytanii (o 0,016), zaś w największym stopniu zmalał w Islandii (aż o 0,064).

5. Analiza wpływu podatków oraz transferów na poziom rozwarstwienia dochodowego w wybranych krajach OECD

Dla zademonstrowania wpływu podatków oraz transferów na poziom rozwarstwienia dochodowego w wybranych krajach OECD w niniejszym artykule użyto wskaźnik różnicowania współczynników Giniego Z_{GC} . Tabela 3 przedstawia wartość współczynnika Giniego wyliczonego przed i po uwzględnieniu wszelkich podatków oraz transferów. Różnica w wartościach współczynnika Giniego waha się w granicach 0,1-0,3.

Tabela 3. Wskaźnik zróżnicowania współczynników Giniego Z_{GC} w latach 2008-2013

Kraj	Wskaźnik zróżnicowania współczynników Giniego Z_{GC}						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Srednia z lat 2008-2013
Austria	0,212	0,218	0,218	0,216	0,220	0,217	0,217
Belgia	0,210	0,210	0,219	0,221	0,225	0,232	0,220
Kanada	0,117	0,124	0,128	0,122	0,117	0,118	0,121
Dania	0,163	0,170	0,177	0,178	0,187	0,188	0,177
Finlandia	0,203	0,217	0,220	0,218	0,225	0,233	0,219
Francja	0,190	0,200	0,202	0,203	0,210	0,210	0,203
Niemcy	0,207	0,205	0,206	0,213	0,212	0,216	0,210
Grecja	0,175	0,177	0,191	0,220	0,231	0,229	0,204
Islandia	0,083	0,118	0,154	0,156	0,147	0,148	0,134
Irlandia	0,243	0,268	0,281	0,268	0,279	0,267	0,268
Włochy	0,174	0,181	0,186	0,183	0,185	0,192	0,184
Luksemburg	0,197	0,203	0,199	0,206	0,203	0,203	0,202
Holandia	0,131	0,134	0,138	0,138	0,146	0,149	0,139
Norwegia	0,160	0,172	0,159	0,159	0,157	0,160	0,161
Polska	0,167	0,165	0,166	0,165	0,169	0,168	0,167
Portugalia	0,169	0,179	0,180	0,199	0,204	0,219	0,192
Hiszpania	0,137	0,154	0,167	0,166	0,177	0,181	0,164
Szwecja	0,167	0,175	0,172	0,162	0,157	0,162	0,166
Wielka Brytania	0,166	0,174	0,182	0,170	0,173	0,169	0,172
Stany Zjednoczone	0,108	0,120	0,119	0,119	0,117	0,117	0,117

Źródło: [www 1; www 2].

Analizując współczynniki Giniego w wybranych krajach OECD przed i po uwzględnieniu podatków oraz transferów w ujęciu wartości bezwzględnych (rys. 5), należy zauważyć, że na przestrzeni lat 2008-2013 rozwarstwienie dochodowe w największym stopniu zostało zredukowane poprzez opodatkowanie oraz transfery w Irlandii (o 0,268), Belgii (o 0,220) i Finlandii (0,219). Z kolei w najmniejszym stopniu podatki oraz transfery zmniejszyły nierówności w Stanach Zjednoczonych (o 0,117), Kanadzie (o 0,121), Islandii (0,134) i Holandii (0,139).

Rys. 5. Wskaźnik zróżnicowania współczynników Giniego Z_{GC} – średnia z lat 2008-2013

Źródło: [www 1; www 2].

Niemniej wskaźnik zróżnicowania Z_{GC} nie ukazuje całokształtu sytuacji. Do analizy wpływu podatków oraz transferów na poziom rozwarstwienia dochodowego lepszym narzędziem jest wskaźnik relacji współczynników Giniego R_{GC} . W tabeli 4 przedstawione zostały wartości tego wskaźnika dla wybranych do analizy krajów OECD.

Tabela 4. Wskaźnik relacji współczynników Giniego R_{GC} w latach 2008-2013

Kraj	Wskaźnik relacji współczynników Giniego R_{GC} (w %)						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Srednia z lat 2008-2013
Austria	43,00	43,00	43,78	43,37	44,35	43,66	43,53
Belgia	44,49	43,84	45,34	45,38	46,20	47,06	45,39
Kanada	26,71	27,93	28,64	27,85	26,71	26,82	27,44
Dania	40,25	41,67	41,26	41,30	42,89	42,53	41,65
Finlandia	43,28	45,49	45,36	45,13	46,30	47,07	45,44
Francja	39,34	40,57	40,00	39,65	40,54	41,67	40,29
Niemcy	41,90	41,58	41,87	42,09	42,32	42,52	42,05
Grecja	34,65	34,84	36,17	39,64	40,46	40,03	37,63
Islandia	21,45	30,73	38,60	38,42	36,84	38,14	34,03
Irlandia	45,17	46,21	48,53	47,18	48,02	46,52	46,94
Włochy	35,44	36,49	36,69	35,95	35,99	37,21	36,30
Luksemburg	40,53	42,29	42,43	42,74	40,52	42,12	41,77
Holandia	31,41	32,13	32,78	32,78	34,43	34,73	33,05
Norwegia	39,02	41,25	38,97	38,88	38,29	38,83	39,21
Polska	35,01	35,03	35,10	35,26	36,03	35,82	35,37
Portugalia	32,07	34,42	34,29	36,85	37,43	38,90	35,66
Hiszpania	29,53	31,62	33,00	32,81	34,64	34,41	32,67
Szwecja	39,20	39,41	39,00	37,24	36,43	36,57	37,98
Wielka Brytania	32,68	33,53	34,80	32,44	33,02	32,07	33,09
Stany Zjednoczone	22,22	24,05	23,85	23,43	23,12	22,81	23,25

Źródło: [www 1; www 2].

Analizując relację współczynników Giniego w wybranych krajach OECD przed i po uwzględnieniu podatków oraz transferów w ujęciu wartości względnych (rys. 6), należy zauważyć, że na przestrzeni lat 2008-2013 rozwarstwienie dochodowe w największym stopniu zostało zredukowane poprzez opodatkowanie i transfery w Irlandii (o 46,94%), Finlandii (o 45,44%) i Belgii (o 45,39%). Z kolei w najmniejszym stopniu podatki oraz transfery zmniejszyły nierówności w Stanach Zjednoczonych (o 23,25%) oraz Kanadzie (o 27,44%).

Rys. 6. Wskaźnik relacji współczynników Giniego R_{GC} – średnia z lat 2008-2013

Źródło: [www 1; www 2].

Zauważyć należy, że redystrybucja dochodów w analizowanych krajach w niejednakowym stopniu niweluje nierówności społeczne. Główną przyczyną są różne rozwiązania systemu podatkowego i systemu pomocy społecznej funkcjonujące w poszczególnych państwach [Bolejko, 2015, s. 30]. Od regulacji, przyjętych przepisów, polityki, a także charakteru systemu gospodarczego poszczególnego państwa zależy, czy rozwarstwienie dochodowe będzie niwelowane silniej czy słabiej.

Podsumowanie

W celu oceny poziomu rozwarstwienia dochodowego w wybranych krajach OECD przy użyciu współczynnika Giniego zostały zrealizowane trzy zadania badawcze. Konkluzje, jakie płyną z pierwszego zadania badawczego, tj. analizy poziomu współczynnika Giniego przed uwzględnieniem podatków oraz transferów w poszczególnych krajach OECD wskazują, że poziom rozwarstwienia dochodowego wśród analizowanych krajów OECD jest najwyższy w Irlandii (0,546), Portugalii (0,529), Grecji (0,520) i Wielkiej Brytanii (0,511), a najniższy w Islandii (0,389), Norwegii (0,417), Danii (0,421) oraz Holandii (0,423).

Z kolei przeprowadzona analiza poziomu współczynnika Giniego po uwzględnieniu podatków oraz transferów w poszczególnych krajach OECD

ukazuje, że poziom rozwarstwienia po redystrybucji dochodów najwyższy jest w Stanach Zjednoczonych (0,377), Portugalii (0,356) oraz Wielkiej Brytanii (0,343), a najniższy w Danii (0,242), Norwegii (0,253), Szwecji (0,260) i Finlandii (0,263).

Natomiast realizacja ostatniego zadania badawczego, tzn. analizy wpływu podatków oraz transferów na poziom rozwarstwienia dochodowego w wybranych krajach OECD wskazuje, że rozwarstwienie dochodowe w największym stopniu zostało zredukowane poprzez podatki i transfery zarówno w ujęciu wartości bezwzględnych, jak i względnych w Irlandii (0,268; 46,94%), Finlandii (0,219; 45,44%) i Belgii (0,220; 45,39%). Natomiast opodatkowanie oraz transfery w najmniejszym stopniu zredukowały rozwarstwienie dochodowe w ujęciu wartości bezwzględnych w Stanach Zjednoczonych (0,117), Kanadzie (0,121), Islandii (0,134) i Holandii (0,139), a w ujęciu wartości względnych w Stanach Zjednoczonych (o 23,25%) oraz Kanadzie (o 27,44%).

Występowanie negatywnych zjawisk w gospodarce, m.in. takich jak rażąco wysoki spadek stopy życiowej znacznej liczby obywateli oraz istnienie rozległej sfery ubóstwa przy jednoczesnym pogłębianiu się nierówności dochodowych, to istotne dziedziny życia, z którymi przeciętny obywatel nie jest w stanie sobie sam poradzić. Interwencja ze strony państwa w zmniejszaniu skali tych pejoratywnych zjawisk jest jak najbardziej pożądana. Do sposobów ograniczania przez państwo nierówności dochodowych należy stosowanie progresywnego opodatkowania fiskalnego i redystrybucja części uzyskanych w ten sposób przychodów poprzez system opieki społecznej, a także różnego rodzaju usługi społeczne, które zmniejszyłyby negatywne konsekwencje działania rynku oraz utworzyłyby ochronę socjalną dla ludności znajdującej się na najniższym szczeblu drabiny społecznej.

Literatura

- Bolejko J. (2015), *Liberalizacja systemu gospodarczego a nierówności dochodowe i stabilność makroekonomiczna w krajach wysoko rozwiniętych*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 210, s. 30.
- Jarosz M. (2010), *Polacy równi i równiejsi*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa, s. 204.
- Kurowska A. (2011), *Dynamika nierówności dochodowych w Polsce na tle innych krajów – najważniejsze wnioski z badań i statystyk*, „Analizy Instytutu Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego”, nr 2, s. 2.

- Nagaj R. (2013), *Rola państwa w niwelowaniu nierówności dochodowych*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 139.
- Nozick R. (2010), *Anarchia, państwo, utopia*, Wydawnictwo Aletheia, Warszawa.
- Panek T. (2008), *Ubóstwo i nierówności: Dylematy pomiaru* [w:] K. Jakóbiak, A. Kula (red.), *Statystyka społeczna – dokonania, szanse, perspektywy*, t. 57, BWS, GUS, Warszawa.
- Rawls J. (1994), *Teoria sprawiedliwości*, PWN, Warszawa.
- Sowell T. (2008), *Fakty i mity w ekonomii*, Fijorr Publishing Company, Warszawa.
- Zwiech P. (2013), *Nierówności dochodowe w państwach europejskich – analiza przy wykorzystaniu współczynnika Giniego* [w:] J. Czech-Rogosz, S. Swadźba (red.), *Systemy gospodarcze i ich ewolucja. Aspekty mikro- i mezoekonomiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, s. 92-93.
- Żuk P. (2010), *Podziały klasowe i nierówności społeczne*, Wydawnictwo Oficyna Naukowa, Warszawa.
- [www 1] <http://www.lisdatacenter.org> (dostęp: 5.09.2016).
- [www 2] <http://www.stats.oecd.org> (dostęp: 5.09.2016).
- [www 3] <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm> (dostęp: 5.09.2016).

INCOME DISPARITY IN HIGHLY DEVELOPED COUNTRIES

Summary: This article presents an analysis of the Gini index before and after taxes and social transfers with the aim to study the impact of taxes and social transfers on the income disparity in some of the OECD countries. The main result of this analysis is that the redistribution of income in analyzed countries can minimize income inequalities. The income disparity in the period of 2008-2013 was minimized by the means of taxes and social transfer most efficiently in Ireland, Finland and Belgium and less efficiently in United States, Canada, Iceland and Netherlands. This paper concludes that the efficiency of minimization of the income disparity depends upon the government regulations, fiscal policies, as well as, the overall economic system of a particular country.

Keywords: income inequalities, taxes, social transfers, redistribution of income, Gini index.